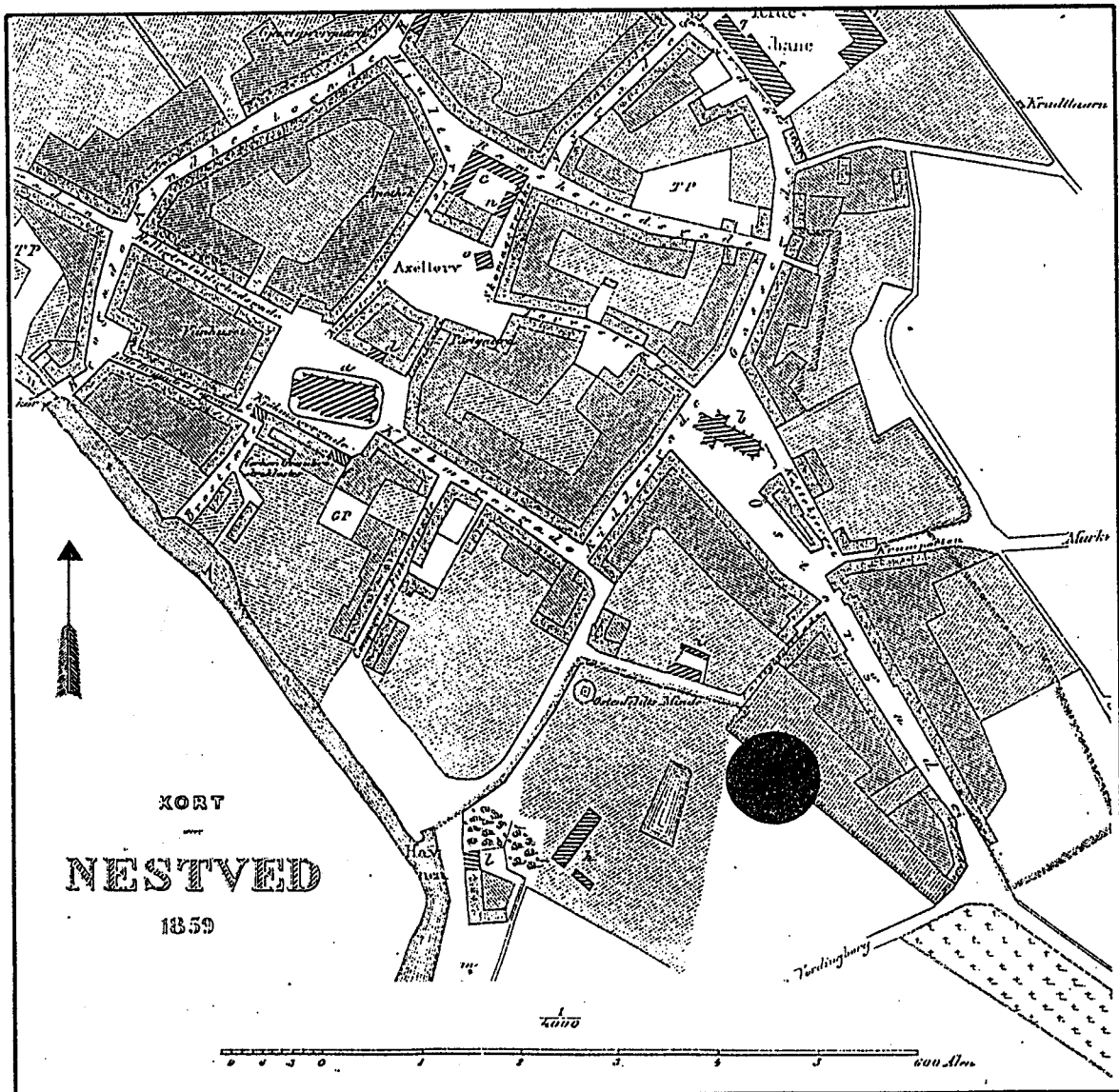

MILLINGS HAVE

ARKÆOLOGISK UNDERSØGELSE
NÆM 1994:010

NÆSTVED MUSEUM

NÆM 1994:010, Millings Have

Beretning vedrørende udgravning af
bebyggelsesspor fra middelalderen.

Matr. 192 Næstved Markjorder, Sct Mortens sogn,
Tybjerg herred, Præstø amt.
Sted nr. 05.07.07
4 cm kort: 1512 IV SV

Indholdsfortegnelse:

Resumé	s. 2
Undersøgelsens baggrund	s. 4
Målesystem	s. 4
Metode og Forløb	s. 5
Konstruktioner	s. 7
Anlægsbeskrivelse	s. 8
Fotoliste	s. 9
Tegningsliste	s. 9
Koteliste	s. 10
Fundliste	s. 12

Resumé:

I april 1994 overvågede Næstved Museum muldafrømningen forud for udskiftning af en hovedkloakledning v/ Næstved Kommune (sag nr. 373 – 1084) i haven tilhørende Sct Mortens sogns præstegård (Millings Have). Herved fremkom imidlertid ingen uforstyrrede anlægsspor.

Foranlediget af udvidelsen af Sct Mortens sogns præstegård foretog Næstved Museum den 3.–7. juni 1994 endnu en arkæologisk undersøgelse på lokaliteten. Denne undersøgelse blev bekostet af bygherren, Sct Mortens sogns menighedsråd. På forhånd var området omgærdet af arkæologisk interesse på grund af det nære naboskab til Sortebrødre-klosteret. Desuden blev der i 1985 fundet en teglovn på Ostenfeldts Parkeringsplads, blot 25 meter fra udgravningsfeltet (jf. NÆM 1985:400).

Ved undersøgelsen anvendtes et retvinklet koordinatsystem med udgangspunkt i det nordvestlige hjørne af den eksisterende præstegårdsbygning (punkt 100/100, jf. tegn. 2). Fixpunkt var punkt K-16-9194, på transformatoren NKE nr. 42 på parkeringspladsen, i kote 10.97 m.o.h., system G.I.

Ved undersøgelsen fremkom der bebyggelsesspor fra middelalder og nyere tid (lag AA-AT, konstruktion AK1-AK6). I arealet mellem de delvist bevarede bebyggelsesspor konstateredes moderne forstyrrelser.

De fremkomne anlæg blev afrenset, opmålt i målestok 1:50 og fotograferet (jf. tegn. 1-4, S/H foto 1-10, Dias 1-12). Anlæggene blev ikke totalt udgravet, da museet havde fået meddelelse om at de ikke ville blive ødelagt, men blot forsejlet. Dette viste sig imidlertid ikke at holde stik: Da museet den 20. juni overvågede boringen af fundamentshuller til bygningen, blev det konstateret at anlæggene var delvist ødelagt og fjernet.

Udgravningen resulterede i registreringen af 2 brolægninger (AK1,AK5), 2 teglstenskoncentrationer/ brolægninger (AK3,AK6) og 2 kampestensfundamenter (AK2,AK4).

Brolægningen AK1, og fyldlaget AS, var bevaret i et mindre parti, ca. 2 x 1,5 meter. Ovenover lå et brandlag AD, som ud fra den fundne keramik dateres til den ældre del af middelalderen. Der er formodentlig tale om et parti af en nedbrændt hustomt. Laget AH, som overløjrede AK1, kan eventuelt opfattes som et gulvlag tilhørende en yngre fase af dette hus.

Brolægningen AK5, som var bevaret i et område på 5 x 5 meter, fortolkes som del af en gårdsplads. Fundene fra fyldlaget AC mellem stenene omfatter keramik og stentøj, samt en mønt fra Erik Menveds tid (1286-1319 e.0), og giver en datering til høj- eller senmiddelalder (1200-1550 e.0).

AK3 og AK6 var mindre partier med teglstensbrolægninger, lagt mere eller mindre regelmæssigt i et enkelt lag. Mange af stenene var sintrede på begge sider. Fund fra fyldlaget AT ved AK3 daterer denne til nyere tid. AK6 kan ikke dateres nærmere.

Kampestensfundamentet AK2 ligger ved den sydlige side af brandtomten AK1, men det er vanskeligt at afgøre hvorvidt der er sammenhæng mellem de to anlæg. Fund fra fyldlaget AB mellem stenene daterer fundamentet til nyere tid. Fundamentet AK4 ligger vest for, og parallelt med AK2, men nogen sammenhæng kunne ikke konstateres. Der fremkom ingen daterende fund fra AK4.

Konklusionen på undersøgelsen var en påvisning af bebyggelse på stedet, i form af en brandtomt fra ældre middelalder, gårdspladsbrolægning fra høj-/senmiddelalder og vægfundamenter fra nyere tid. Fundmaterialet omfatter udover det nævnte også keramik fra tidlig middelalder, men aktivitetsspor fra denne periode kunne ikke påvises.

Undersøgelsens baggrund:

I februar 1994 blev Næstved Museum af det rådgivende ingeniørfirma Nielsen & Risager A/S på vegne af bygherren, Næstved kommune, orienteret om et forestående kloakeringsarbejde gennem haven tilhørende Sct. Mortens sogns præstegård, på matr. 192 Næstved Markjorder (sag. nr. 373 – 1084). Ved anlægsarbejdet skulle en eksisterende kloakledning erstattes med en ny og større ledning. Museet fik mulighed for at overvåge muldafrømningen forud for selve anlægsarbejdets start.

Museet blev ligeledes underrettet om en forestående udvidelse af Sct. Mortens sogns præstegård. Dette arbejde skulle påbegyndes i juni 1994. Også her fik museet lejlighed til at følge muldafrømningen forud for selve anlægsarbejdet, for at kunne afgøre hvorvidt der var fortidige anlægsspor på stedet, som ville kræve en arkæologisk undersøgelse.

Området er i høj grad omgærdet af arkæologisk interesse på grund af det nære naboskab til Sortebrødre-klosteret. Desuden er der tidligere fundet en teglovn blot 25 meter fra udgravningsfeltet, i forbindelse med træplantning på Ostenfeldts Parkeringplads (jf. NÆM 1985:400).

Målesystem:

Ved undersøgelsen anvendtes et retvinklet koordinatsystem, med x-aksen voksende i østlig retning og y-aksen voksende i nordlig retning. Udgangspunktet for målesystemet, pkt. 100/100, var det nordvestlige hjørne af den eksisterende præstegård (jf. tegn. 2). Y-aksen blev udlagt i forlængelse af præstegårdens vestlige ydermur, og derfor ikke præcist nord-syd.

Ved nivelleringen anvendtes fixpunktet (K-16-9194) på sydsiden af en transformator (NKE nr. 42), beliggende umiddelbart nordvest for undersøgelsesområdet på parkerings-pladsen. Fixpunktet er i kote 10.97 m. DNN, system G.I. Alle nivellementer er omregnet i forhold hertil.

Metode og forløb:

Undersøgelsen blev foretaget i haven tilhørende Sct. Mortens Sogns præstegård, Ostenfeldtsvej 16, 4700 Næstved (Provst Hans-Birger Milling).

Bygherre var Sct Mortens sogns menighedsråd v/ Annelise Thomsen, Indre Vordingborgvej 12, 4700 Næstved.

Arkitekt for byggeriet var Arkitekt- og Ingeniørfirmaet Knud Toftvad M.A.A., Ved Åsen 61, 4700 Næstved.

Deltagere i undersøgelsen:

Cand.mag. Anne Bloch Jørgensen
Cand.phil. Niels Hartmann
Konserveringstekniker Karen Urth
Udgravningsassistent Peter Randrup Frederiksen
Udgravningsassistent Jonas Christensen
Amatørarkæolog Bent Olsen
Museumsfotograf Jens Olsen

Daglig udgravningsleder var Anne Bloch Jørgensen og ansvarlig leder var museumsleder Palle Birk Hansen.

Den 5. april 1994 overvågede Næstved Museum entreprenør-maskinernes afrømning af muldlaget forud for det kommende kloakeringsarbejde. Under muldlaget konstateredes moderne fyldlag, som var påført i forbindelse med nedgravningen af den allerede eksisterende kloak på stedet. Der fremkom ingen uberørte arkæologiske anlægsspor, og undersøgelsen blev afsluttet samme dag.

Muldafrømningen i forbindelse med udvidelse af Sct. Mortens sogns præstegård blev foretaget den 3. juni 1994, og blev ligledes overvåget af museet. Herved blev det klart, at der blot ½ meter under præstegårdens græsplæne, på begge sider af nedgravningen til kloakledningen, fandtes velbevarede bebyggelsesspor fra middelalderen. I dagene 6.-7. juni fik museet lejlighed til, umiddelbart forud for anlægsarbejdet, at fortsætte undersøgelserne på stedet, i tæt samarbejde med entreprenør og arkitekt.

Ved muldafgravningen blev der konstateret bebyggelsesspor fra middelalder og senere. Anlægssporene var imidlertid kun bevaret i mindre partier (jf. tegn. 3). Arealet mellem de delvist bevarede bebyggelsesspor var i stort omfang forstyrret i nyere tid, bl.a. af en nedgravning til kloak.

Anlægssporene blev herefter nærmere undersøgt efter aftale med, og bekostet af, bygherren. Undersøgelsen bestod i en afrensning, opmåling (1:50) og fotografering af anlæggene (jf. tegn. 1-4, S/H foto 1-10, Dias 1-12). Anlægssporene blev dog ikke totalt udgravet, da arkitekten ved undersøgelsens start havde meddelt museet, at byggeriet ikke ville berøre dem i nævneværdig omfang. Det viste sig imidlertid at anlæggene ikke blev forseglet, som det indledningsvis aftaltes, men at de blev delvis ødelagt og fjernet. Dette konstateredes, da museet senere (d. 20. juni) overvågede boringen af fundamentshuller til bygningen (jf. tegn. 4).

Næstved Museum d. 17.01.1995

Anne Bloch Jørgensen

Anne Bloch Jørgensen
museumsinspektør

Jonas Christensen

Jonas Christensen
udgravningsassistent

Konstruktioner:

- AK1: Parti af gulvbrølægning, ca. 2 x 1,5 meter, beliggende på nordsiden af, og op til, fundamentet AK2. Det var vanskeligt at afgøre hvorvidt brølægningen hørte sammen med AK2. Fyldlaget mellem stenene betegnedes AS. Brandlaget AD lå umiddelbart hen over brølægningen. Ud fra fundene dateres AK1 til ældre middelalder. (tegn. 1 og 3, foto 1 og 2)
- AK2: Fundament af kampesten, ca. 6,5 meter langt, 0,7 – 1 meter bredt og ca. 0,6 meter højt, orienteret NV-SØ. Fyldlaget mellem stenene betegnedes AE, og indeholdt fund fra middelalder og nyere tid. Fundamentet var bortgravet i begge ender. (tegn. 1 og 3, foto 3 og 4)
- AK3: Et område på ca. 1,25 x 1,25 meter med teglstensbrølægning. Teglstenene er sintrede på begge sider, hvilket tyder på at de er fejlbrændte. Teglstenene ligger samlet i et lag, men noget uregelmæssigt. Fyldet mellem teglstenene betegnedes AT og indeholdt fund fra nyere tid. Teglstenene kan eventuelt stamme fra nedbrydningen af en nærliggende teglovn (jf. NÆM 1985:400). (tegn. 1 og 3, foto 8)
- AK4: Fundament af kampesten, bevaret i ca. 4 meters længde, orienteret NV-SØ. Fundamentet var 1 meter bredt, og bevaret i en højde af ca. 0,4 meter. Det var bortgravet i begge ender, og der blev iagttaget moderne forstyrrelser på begge sider af det. (tegn. 1 og 3, foto 9 og 10)
- AK5: Parti af brølægning, bevaret i et område på ca. 5 x 5 meter. Brølægningen bestod overvejende af marksten, med enkelte teglsten imellem. Stenene var af omtrent samme størrelse, men med lidt større sten lagt i rækker. Imellem stenene var laget AC, som indeholdt en mønt fra Erik Menveds tid (1286-1319), samt keramik og stentøj fra høj-/senmiddelalder. (tegn. 2 og 3, foto 5 og 6)
- AK6: Teglstensbrølægning, bevaret i et parti på ca. 2,5 x 1,5 meter, bestående af teglsten lagt regelmæssigt, i et enkelt lag. Stenene er sintrede på begge sider. Teglstenene kan eventuelt stamme fra nedbrydningen af en nærliggende teglovn (jf. NÆM 1985:400). (tegn. 2 og 3, foto 7)

Anlægsbeskrivelse:

- AA: Øverste kulturlag, meget forstyrret/heterogent, indeholdende keramik, tegl og mørtel, dvs. fund fra middelalder og nyere tid.
- AB: Fyldlag mellem sten i fundament AK2, dateres til nyere tid.
- AC: Fyldlag mellem stenene i brolægning AK5, dateres til høj-/senmiddelalder.
- AD: Brandlag indeholdende brændt lerklining. Laget lå hen over brolægning AK1, og dateres til ældre middelalder.
- AE: Muldlag indeholdende lerklumper, dateres til højmiddelalder.
- AF: Muldlag overlejret af AH. Laget indeholdt fund fra ældre og yngre middelalder.
- AH: Gulvlag af ler. Ca. 10 cm. tykt. Laget er bortgravet mod vest. Mod øst er laget overlejret af AM. Laget dateres stratigrafisk til yngre middelalder, men indeholdt blot et enkelt skår, som dateres til ældre middelalder.
- AJ: Gult sandlag m. ler og trækul.
- AL: Lysebrun sandet muld med lidt trækul.
- AM: Sort trækulslag.
- AN: Brændt ler.
- AO: Lysebrun sandet muld med lidt trækul.
- AP: Gråbrun sandet muld med tegl og lidt trækul.
- AR: Mørtellag.
- AS: Fyldlag mellem stenene i brolægningen AK1, kan ikke dateres nøjere end til middelalder.
- AT: Fyldlag mellem teglstenene i AK3, dateres ud fra genstandsfundene til nyere tid.

Fotoliste:

S/H fotos:

94:06:06

- Foto 2: Brolægning AK1, set fra NØ.
- Foto 3: Brolægning AK1, set fra NØ.
- Foto 5: Fundament AK2, set fra V.
- Foto 6: Fundament AK2, set fra V.
- Foto 8: Brolægning AK5, set fra NV.
- Foto 9: Brolægning AK5, set fra NV.
- Foto 11: Teglstensbrolægning AK6, set fra SØ.
- Foto 13: Teglstensbrolægning AK3, set fra S.
- Foto 14: Fundament AK4, set fra NØ
- Foto 16: Fundament AK4, set fra NØ

Dias:

- Dias 1: Fundament AK2, set fra V.
- Dias 2: Fundament AK2, set fra V.
- Dias 3: Brolægning AK1, set fra NØ.
- Dias 4: Brolægning AK1, set fra NØ.
- Dias 5: Brolægning AK1, set fra NØ.
- Dias 6: Brolægning AK5, set fra NV.
- Dias 7: Brolægning AK5, set fra NV.
- Dias 8: Teglstensbrolægning AK6, set fra SØ.
- Dias 9: Teglstensbrolægning AK6, set fra SØ.
- Dias 10: Fundament AK4, set fra NØ.
- Dias 11: Fundament AK4, set fra NØ.
- Dias 12: Fundament AK4, set fra NØ.

Tegningsliste:

- Tegn. 1: Plantegning i målestok 1:50 af den nordlige del af udgravningfeltet, med AK1 - 4.
- Tegn. 2: Plantegning i målestok 1:50 af den sydlige del af udgravningfeltet, med AK 5 og 6.
- Tegn. 3: Oversigtsplan i målestok 1:100.
- Tegn. 4: Plan i målestok 1:100, med angivelse af borehuller til fundament.

Koteliste:

Tegn. 1:

1:	10.49 m	26:	10.79 m
2:	10.50 m	27:	10.51 m
3:	10.52/10.29 m	28:	10.80 m
4:	10.39 m	29:	10.80 m
5:	10.59/10.29 m	30:	10.78 m
6:	10.43 m	31:	10.86 m
7:	10.42 m	32:	10.39 m
8:	10.43 m	33:	10.32 m
9:	10.25 m	34:	10.28 m
10:	10.26 m	35:	10.33 m
11:	10.29 m	36:	10.40 m
12:	10.40 m	37:	10.39 m
13:	10.38 m	38:	10.37 m
14:	10.34 m	39:	10.40 m
15:	10.35 m	40:	10.36 m
16:	10.37 m	41:	10.33 m
17:	10.34 m	42:	10.33 m
18:	10.46 m	43:	10.38 m
19:	10.59 m	44:	10.37 m
20:	10.65 m	45:	10.35 m
21:	10.60 m	46:	10.29 m
22:	10.58 m	47:	10.32 m
23:	10.62 m	48:	10.29 m
24:	10.94 m	49:	10.08 m
25:	10.87 m	50:	10.14 m

Tegn. 2:

1:	10.42 m	11:	10.28 m
2:	10.41 m	12:	10.23 m
3:	10.41 m	13:	10.31 m
4:	10.38 m	14:	10.39 m
5:	10.08 m	15:	10.41 m
6:	10.07 m	16:	10.38 m
7:	10.36 m	17:	10.33 m
8:	10.40 m	18:	10.23 m
9:	10.31 m	19:	10.31 m
10:	10.30 m	20:	10.35 m